

VALIKMOODUL: KULTUUR

Mooduli eesmärk on laiendada õpilase silmaringi kultuurivaldkonnas, andes võimaluse süvendatult tutvuda kolme kitsama valdkonnaga (teater, rahvakultuur ja maailmareligioonid). Need kursused loovad aluspõhja, et mõista paremini kirjandust, muusikat, kunsti, ajalugu ja teatrit. Kursused on samal ajal ka üksteist toetavad: maailmareligioonide kursus annab ülevaate maailma suurtest usunditest, samas kui rahvakultuuri kursusel tegeletakse just meie pärandkultuuri seostest rahvausundiga; draama ja teatri kursus annab ülevaate ka teatri ajaloost, kust selgub selle religioosne taust. Samas on kursused ka praktilised ja kogemuslikud, andes võimaluse tunnetada pärimuslikkust rahvalaulust, -tantsust ja -mängust ning teha paaris või grupis draamaetüüde.

Õppepäev viib kindlasti teatrisse, Teatri- ja Muusikamuuseumi ja/või Eesti Vabaõhumuuseumi ja/või erinevatesse pühakodadesse Eestis. Võimalusel toimuvad kohtumised näitlejate, lavastajate või pärimusmuusikutega.

Selle kursuse võiks valida õpilane, kellel on soov enda teadmisi kultuurivaldkonnas täiendada ja õppida ka praktiliste tegevuste kaudu.

Mooduli kursused:

- **Maailmareligioonid**
- **Rahvakultuur**
- **Draama ja teater**

Ainevaldkond	Valikmoodul: KULTUUR	
Kursuse nimetus	MAAILMARELIGIOONID	
Kursuse maht ja õppekorraldus	21 (75-minutilist) tundi: kontakttunnid, iseseisev töö, õppekäigud, võistlused jms.	
Õpetamise aeg	10. klass	
Vastutav õpetaja	Karl Hein	
Kursuse lühikirjeldus	Kursusel antakse ülevaade maailmareligioonidest ehk siis suurimatest maailma religioonidest, mida järgib rohkem kui 80% maailma elanikkonnast. Esmalt tutvutakse Lääne religioonidega (judaism, kristlus, islam), seejärel India religioonidega (hinduism, budism) ning viimaks Ida-Aasia ehk Hiina religioonidega (taoism, konfutsianism). Antakse ülevaade erinevate religioonide rajajatest, pühakirjadest, olulisimatest mõistetest ning õpetuse põhisist.	
Kursuse kava	Tundide arv	Teema ja õppevorm (tund juhendajaga, õppekäik, iseseisev töö, külalisõpetaja vms).

	1 tund	Sissejuhatus. Maailmareligioonide mõiste. Maailma suurimad religioonid kaardil. Religioon Eestis.
	7-9 tundi	Lääne religioonid. Judaism, kristlus ja islam. Lääne religioonide levik ning olulisus tänapäeva maailmas. Olulisimad sarnasused ja erinevused. Lääne religioonide ajalugu. Pühakirjad: Koraan, Piibel, Vana ja Uus Testament, Toora, Tanak. Olulisimad isikud: Muhamed, Jeesus, Aabraham, Mooses, Aadam ja Eeva. Uskumused, tavad, kombed, sümbolid.
	5-7 tundi	India religioonid. Hinduism, budism, džainism ja sikhism. India religioonide levik ning olulisus tänapäeva maailmas. India religioonide kujunemislugu. Olulisimad sarnasused ja erinevused. India religioonide ajalugu. Olulisimad alusmõisted: reinkarnatsioon, karma, dharm, kastisüsteem, nirvaana. Jumalad: Brahma, Višnu, Šiva. Olulisimad isikud: Siddharta Gautama, Mahatma Gandhi, Dalai Laama, Mahavira, guru Nanak. Uskumused, tavad, kombed, sümbolid.
	3-5 tundi	Ida-Aasia religioonid. Hiina rahvausund, taoism, konfutsianism, šintoism. Ida-Aasia religioonide levik ning olulisus tänapäeva maailmas. Ida-Aasia religioonide mõju Hiina ja Jaapani kultuurile. Olulisimad mõisted: Yin ja Yang, Tao, viis põhielementi, Tao, kami, Daodejing. Olulisimad isikud: Lao Zi, Konfutsius. Uskumused, tavad, kombed, sümbolid.
	1 tund	Kokkuvõte. Usk Eestis tänapäeval. Ateism, agnostitsism, New Age. Religioossuse teisenemine. Kokkuvõtva eneseanalüüsi, “minu usuline maailmapilt” kirjutamine.
Kursuse õpitulemused	Kursuse lõpus õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • nimetab suuremaid religioone maailmas ning võrdleb erinevate statistiliste näitajate kujunemise põhjuseid; • tunneb erinevaid religioonide klassifitseerimise viise ning analüüsib klassifitseerimisega kaasnevat väärtushinnanguid; • mõistab religiooni rolli inimese ja ühiskonna elus. Analüüsib näiteid tuues erinevate maailmavaadete mõju inimesele ja ühiskonnale; • oskab näha religiooni, väärtuste ning moraalsete tõekspidamiste seoseid üksikisiku ja ühiskonna elus; • analüüsib jõukohaseid religioosseid tekste; • suudab argumenteerides kaasa rääkida tänapäeva eetika ja religiooniga seotud küsimustes; • arutleb religioossete ja maailmavaatelistel probleemidel üle; • analüüsib iseenda maailmavaadet ning määratleb iseenda religioosset kuuluvust. 	

Hindamine	<p>Hindamise aluseks on kaks kontrolltööd (Lääne religioonide ning India religioonide kohta), erinevad tunniülesanded ning kodused tööd. Kõik hinded on võrdse kaaluga.</p> <p>Hindamine on mitteeristav. Kursusel on võimalik saada hindeid „MA” (mittearvestatud), „A” (arvestatud) ning „5” (väga hea).</p> <p>Selleks, et saada hinnet „A”, peab vähemalt 50% hinnetest olema sooritatud hindele „A” või „5”. Selleks, et saada hinnet „5”, peab vähemalt 90% hinnetest olema sooritatud hindele „5”.</p>
Õppematerjalid	<p>Õpetaja koostatud ning tunnis jagatud materjalid: tekstid maailmareligioonidest, töölehed.</p> <p>Õpetaja koostatud slaidid.</p> <p>Väljavõtted pühatekstidest (Piibel, Nikaia usutunnistus, Koraan, Daodejing).</p> <p>Film „Life of the Buddha” (2007).</p> <p>Saate “Ajalik ja ajatu” episood „Hiina usundid” http://arhiiv.err.ee/video/vaata/ajalik-ja-ajatu-hiina-usundid</p>
Soovituslik kirjandus	<p>Erinevate usundite pühakirjad: Toora, Piibel, Koraan, Veedad, Tripitaka, Daodejing.</p> <p>Borislav Arapovič, Vera Mattelmäki. 1992. „Piiblilood”.</p> <p>Toomas Jürgenstein, Olga Schihalejev. 2011. „Usundimaailma suured küsimused”.</p> <p>Christopher Partridge. 2006. „Maailma usundid”, Eesti Entsüklopeediakirjandus.</p>
Kursuse väljund	<p>Osalemine usundiõpetuse olümpiaadil (toimub igal aastal, organiseerib Tartu Ülikooli usuteaduskond).</p> <p>Kursuse lõpus kirjalik eneseanalüüs - õpilane oskab ennast religiooselt määratleda.</p>

Ainevaldkond	Valikmoodul: KULTUUR
Kursuse nimetus	RAHVAKULTUUR
Kursuse maht ja õppekorraldus	21 (75-minutilist) tundi: kontakttunnid, iseseisev töö, õppekäigud.
Õpetamise aeg	10. klass
Vastutav õpetaja	Karin Lükk-Raudsepp
Kursuse lühikirjeldus	<p>Kursuse jooksul tutvutakse eesti rahvakultuuri erinevate valdkondadega ning jälgitakse meie rahvusliku kultuuri arengut läbi sajandite kuni tänapäevani. Kursuse eesmärgiks on õpetada noori adekvaatselt tajuma ja väärtustama meie rahva sajandite pikkust kultuuri, selle arengut ja muutumist läbi erinevate ajalooperioodide.</p> <p>Kursus toetab õppesisu ja tegevuste kaudu gümnaasiumi riikliku õppekava läbivate teemade käsitlemist (kultuuri- ja väärtuspädevus, enesemääratluspädevus, õpipädevus, suhtluspädevus ning digipädevus).</p>

	Kursus on üles ehitatud suurel määral praktilisele tegevusele: laulmisele, tantsimisele, tekstiloomele; võimalusel pillimängule. Kuna antud kursuse õppimiseks ei ole välja antud konkreetset õpikut, siis toimub materjalide otsimine individuaalselt, kasutades kõiki olemasolevaid infokanaleid.	
Kursuse kava	Tundide arv	Teema ja õppevorm (tund juhendajaga, õppekäik, iseseisev töö, külalisõpetaja vms)
	6 tundi	Eesti regilaul analüüs, teksti loomine ja esitamine. Regilaulude liigid. Grupitööna ühe rahvalaulu muusikaline kujundamine ja ettekandmine.
	2 tundi	Eesti uuema ehk linnalaulu analüüs ja esitamine. Rahvalike laulude tutvustamine ja esitamine.
	4 tundi	Eesti rahvatantsude tutvustamine ja põhisammude omandamine. Laulumängude tutvustamine.
	4 tundi	Eesti rahvakalendri tähtpäevadega seotud kombestiku tundmaõppimine. Mardi- või kadripäeva kombestiku esitamine.
	1 tund	Eesti pulmakombed ja traditsioonilised laulud.
	2 tundi	Eesti rahvariiete tutvustamine. Oma päritolu kandi rahvariiete motiividel kaasaegse riietekomplekti kujundamine.
	2 tundi	Eesti rahvamuusikat esitavate/töötlevate ansamblite tutvustamine.
Kursuse õpitulemused	<p>Kursuse lõpus õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • teab meie rahvalaulude tunnuseid ja liike ning oskab eristada vanemat rahvalaulu ehk regilaulu uuemast rahvalaulust; • oskab luua ja esitada rahvalauluteksti; • on tutvunud eesti rahvakalendri tähtpäevadega; teab tähtsamate kalendripühade tähendust ja kombeid; • mõistab rahvakalendri seoseid kristlike pühadega; • oskab populaarsemate rahvatantsude põhisamme (reinlender, labajalavalss, polka); • on tutvunud erinevate rahvapillidega; • on tutvunud eesti rahvariietega; • on tutvunud eesti vanasõnade ja muistenditega; • omab ülevaadet Eestis tegutsevatest folkansamblitest ning -solistidest; • omab ülevaadet Eestis korraldatavatest folkloorifestivalidest; • mõistab meie rahvakultuuri tähtsust; • oskab leida vajalikku infot erinevatest allikatest; • arendab loovat ja kriitilist mõtlemist; • oskab oma teadmisi, arvamusi ja seisukohti täpselt väljendada ja põhjendada; • suudab omandatud teadmiste ja oskuste tuginedes luua uusi teoseid (rahvalaulutekste, muistendeid, riidekomplektide jooniseid, jne). 	

Hindamine	<p>Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega. Kursuse hinne kujuneb tunnitööde (individuaalsed või grupitööd) ja koduste ülesannete (individuaalsed ja grupitööd) tulemuste põhjal.</p> <p>Hindamisel arvestatakse õpilase võimetekohast osalemist praktiliste ja/või loominguliste ülesannete täitmisel, aktiivset osalemist tundides, kirjalike tööde puhul töö korrektsust, nõuetele vastavust ning esitamise tähtaegadest kinnipidamist.</p> <p>Hinnatavad tööd:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) regilaulu esitamine, 2) regilaulu teksti loomine (grupitöö), 3) rahvatantsude tantsimine, 4) laulumängudes osalemine, 5) riietekomplekti loomine ja vormistamine, 6) ühe ansambli tutvustus, 7) rahvakalendri tähtpäevade kohta info kogumine ja esitamine.
Õppematerjalid	<p>Eesti rahvaluule andmebaas https://www.folklore.ee/ Eesti rahvarõivaid https://rahvaroivad.ee/</p>
Soovituslik kirjandus	Erinevad rahvakultuuriga seotud internetimaterjalid ja Wikipedia artiklid.
Kursuse väljund	Omaloominguliste tekstidega rahvakalendri tähtpäeva kombestiku esitamine. Kursusel omandatud tantsude ja lauluseadete kontsertarvestus.

Ainevaldkond	Valikmoodul: KULTUUR
Kursuse nimetus	DRAAMA JA TEATER
Kursuse maht ja õppekorraldus	21 (75-minutilist) tundi.
Õpetamise aeg	10. klass
Vastutav õpetaja	Tiina Brock
Kursuse lühikirjeldus	<p>Kursuse kaudu õpitakse mõistma draamakunsti põhialuseid ja teatri tähendust meie kultuuris. Õppe vältel analüüsitakse ja mõtestatakse ühiselt teatrietendusi ning täidetakse lihtsamaid dramatiseerimisülesandeid. Kursuse jooksul omandatakse nii teoreetilisi teadmisi kui ka praktilisi oskusi. Teatriajalugu hõlmab vaid väikese osa kogu kursuse mahust, kuid on nüüdisteatri mõistmise seisukohalt siiski vajalik. Põhitähelepanu pööratakse draama olemuse ja teatritegemise spetsiifika selgitamisele ning etenduse analüüsile. Võimaluse korral on soovitatav külastada professionaalset teatrit, kuid analüüsiks sobib ka kooliteatri etendus. Et tutvuda eesti teatriklassikaga, võib kasutada ka arhiivisalvestusi. Teater on olemuselt erinevate kunstiliikide sulam, ühendades muusika, tantsu, kirjanduse, (video)filmi ja kujutava kunsti,</p>

	<p>mis võimaldab lõimida kursust kunsti- või muusikaõpetusega. Eraldi pööratakse valikkursuses tähelepanu Eesti teatri kujunemisele ja praegusele arengule.</p> <p>Õppetegevust kavandades ja korraldades on olulised järgnevad aspektid:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kasutatakse koostöö eri vorme: rühmatööd, paaristööd, projektid; • koostöö professionaalse teatriga ja/või kooli draamaõpetajatega; • vaadatakse teatris ja ka videosalvestusena näidendeid ning tehakse analüüs; • kirjutatakse nähtud etenduse põhjal retsensioone; • korraldatakse õppemänge, rollimänge, simulatsioone; • loetakse näidendit rollidena, tehakse rollianalüüsi. 	
Kursuse kava	Tundide arv	Teema ja õppevorm (tund juhendajaga, õppekäik, iseseisev töö, külalisõpetaja vms)
	6 tundi	Draama olemus Näidend. Draama mõiste. Tegelas kõne: dialoog ja monoloog, repliik ja remark. Tegelase analüüs: muutumatu ja muutuv tegelane, avatud ja suletud tegelane. Näitleja rolliloomine. Draama keskendatus inimestevahelisele suhtlemisele ning elu teatraalsusele. Draamateose aeg ja ruum. Konflikt, intriig ja probleem. Draamateose kompositsioon. Vaatus, stseen.
	3 tundi	Draamatika žanrid Draamatika põhižanrid: tragöödia, komöödia, draama, tragikomöödia. Ajaloolised žanrid: liturgiline draama, müsteerium, moralitee, miraakel. Commedia dell' arte ja tänapäeva improvisatsiooniline teater. Performance ja happening. Farss, jant ja sketš. Koomika liigid: situatsiooni-, karakteri- ja sõnakoomika. Kuuldemäng ja lugemisdraama. Sõnadeta lavastus. Tantsulavastus. Muusikalavastus.
	3 tundi	Teatri tähendus ja funktsioonid Lavastajatöö. Teater kui kollektiivne kunst: lavastaja, näitleja, muusikakujundaja, kunstniku, valguskunstniku ja kostüümikunstniku roll lavastuse valmimisel. Kirjanduse ja teatri suhted: dramatiseering, stsenaarium, libreto, lavastus, etendus. Lavastuse stiil ja atmosfäär. Etenduse vastuvõtt ja teatrikriitika. Teatriarvustus.
	6 tundi	Eesti teatri ajalugu Lydia Koidula ja August Wiera teater. Kutselise teatri sünni (Vanemuine, Estonia, Endla). Karl Menning. Estonia teatri ja Draamateatri asutamine. Lavastajad: Kaarel Ird, Voldemar Panso, Jaan Tooming, Mati Unt, Merle Karusoo, Elmo Nüganen, Tiit Ojasoo. Nüüdisteater. Repertuaarteater ja projektiteater.
	3 tundi	Mõisted ja maailmateatri ajalugu Commedia dell' arte, dialoog, draama, dramatiseering, etendus, farss, happening, intriig, jant, karakter,

		<p>karakterikoomika, komöödia, konflikt, kuuldemäng, lavastus, liturgiline draama, lugemisdraama, miraakel, monoloog, moralitee, müsteerium, performance, projektiteater, remark, repertuaariteater, repliik, situatsioonikoomika, sketš, stseen, stsenaarium, sõnakoomika, tragikomöödia, tragöödia, vaatus.</p>
Kursuse õpitulemused	<p>Kursuse lõpus õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • eristab peamisi draamažanre, nimetab nende tunnuseid ja olulisemaid draamateoseid; • tunneb näitekirjanduse ja teatri põhimõisteid; • leiab seoseid kirjanduse, teatri, kujutava kunsti ja teiste meediumide vahel; • määrab lavastuse stiili, arvestades nii lavastaja, muusikakujundaja, kunstniku, valgus- ja kostüümikunstniku tööd kui ka näitlejate mängu; • arutleb teatrietenduse üle, hindab selle väärtusi, analüüsib kujundikeelt ning sõnastab oma vaatamiskogemuse; • kirjutab teatriarvustuse, rakendades õpitud mõisteid ja mõtestades lavastuses kasutatud teatrimärke; • teab olulisemaid tähiseid eesti teatri ajaloo kohta; • on külastanud õppeperioodi vältel vähemalt kaht teatrietendust või vaadanud nende salvestusi; • seostab lavastust nii võrdlevalt kui ka eristavalt tänapäeva eluolu ja -nähtustega, iseenda ning üldinimlike probleemide ja väärtustega. 	
Hindamine	<p>Kursusehinne on kolme palli süsteemis: 5, A, MA. Kursusehinne kujuneb mahukamate tööde ja väiksemate tunniülesannete põhjal. Täpsem hinde kujunemise kirjeldus on kursuse esimese tunni sissekande juures. Kursuse jooksul hinnatakse praktilisi loovtegevusi. Hinnatakse teadmisi ühe või kahe kokkuvõtva tööga (teatri ajalugu ja teatri olemus). Hinnatakse retsensiooni, mille õpilane kirjutab nähtud etenduse põhjal.</p>	
Õppematerjalid	<p>Õpik „Poeetika” (Arne Merilai jt).</p>	
Soovituslik kirjandus	<p>Õpik „Kitzbergist Raudsepani” (Luule Epner). Voldemar Panso kohta materjale: Virtuaalnäitus: https://virtuaalne.ajaloomuuseum.ee/11Pansot/ Portreefilm „Teatri vang”: https://jupiter.err.ee/917704/teatri-vang ETV SAADE PANSO 75. juubeliks https://arhiiv.err.ee/video/vaata/las-mind-vaata-tagasi-voldemar-panso Raamat „Voldemar Panso” (Tormis, Karusoo 1990).</p>	
Kursuse väljund	<p>Õpilane osaleb teatrite korraldataval retsensioonide ja/või dramatiseeringute konkursil või teeb ettekande ühest Eesti lavastajast või näitlejast.</p>	